

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Wojciech Katner (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. Oddziału

w B.

przy uczestnictwie Anity A. i Adama A.

o wpis hipoteki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 23 listopada 2011 r.,

skargi kasacyjnej uczestników postępowania

od postanowienia Sądu Okręgowego w B.

z dnia 7 października 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 7 października 2010 r. Sąd Okręgowy w B. oddalił apelację uczestników postępowania Anity A. i Adama A. od postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 14 lipca 2010 r. w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. o wpis w księdze wieczystej KW [...] hipoteki przymusowej kaucyjnej do kwoty 28.264,85 złotych, na podstawie decyzji z dnia 18 marca 2010 r., tytułem zaległych składek na rzecz Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od lutego 1999 r. do marca 2000 r., odsetek za zwłokę oraz kosztów upomnień przedegzekucyjnych. Sąd drugiej instancji nie podzielił zarzutu apelacji, że ze względu na czas powstania zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie nie może wystąpić odpowiedzialność z majątku wspólnego małżonków, ponieważ nie istniała jeszcze wówczas pomiędzy dłużniczką oraz jej mężem wspólność majątkowa, a nieruchomości obciążona hipoteką była podarowana małżonkom po ślubie. Sąd uznał, że odpowiedzialność na podstawie art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej obejmuje majątek osobisty dłużniczki oraz majątek wspólny jej i jej małżonka, tak więc również nieruchomości nabytą po ślubie, a przedmiotem tej odpowiedzialności są zobowiązania powstałe zarówno przed, jak i po zawarciu związku małżeńskiego.

W skardze kasacyjnej uczestnicy postępowania zarzucili zaskarżonemu postanowieniu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 29 § 1 w związku z art. 26 Ordynacji podatkowej i w związku z art. 31 oraz art. 26 ust. 3, 3a pkt 2 i ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu zasadności prawnej ustanowienia hipoteki na nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego małżonków, a także art. 29 § 2 w związku z art. 26 Ordynacji podatkowej i w związku z art. 31 w związku z art. 26 ust. 3, 3a pkt 2 i ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że możliwość ustanowienia hipoteki przymusowej wykluczałoby w okolicznościach sprawy jedynie zawarcie przez uczestników - przed wstąpieniem w związek małżeński - umowy ustanawiającej rozdzielność majątkową małżeńską. Skarżący wniesli o uchylenie zaskarżonego

postanowienia i oddalenie wniosku w całości wraz z zasądzeniem kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Z przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa (jedn. tekst Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm., dalej jako Ord. pod.), mających zastosowanie do zaległości w płatnościach składek na ubezpieczenie społeczne (art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jedn. tekst Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm., dalej jako u.s.u.s.) wynika, że podatnik odpowiada całym swoim majątkiem za takie zobowiązania (art. 26 Ord. pod.) oraz, że w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim odpowiedzialność ta obejmuje majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka (art. 29 § 1 Ord. pod., odwołujący się do zasady z art. 26 Ord. pod.).

W przepisach tych nie ma żadnego odniesienia się do czasu i źródeł pochodzenia majątku, z którego ma być realizowana odpowiedzialność z tytułu zaległych składek (podobnie – podatków). Jest natomiast mowa o uprawnieniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do zabezpieczenia należności z tytułu składek hipoteką przymusową na wszystkich nieruchomościach dłużnika, a przedmiotem tej hipoteki może być nieruchomość stanowiąca przedmiot współwłasności łącznej dłużnika i jego małżonka, a także, że do hipoteki tej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy Ordynacja podatkowa, dotyczące hipoteki przymusowej (art. 26 ust. 3, ust. 3a i ust. 4 u.s.u.s.). Są to przepisy prawa publicznego, a dochodzone należności wynikają z mocy samej ustawy i mają charakter świadczeń publicznoprawnych, a nie cywilnoprawnych.

O zastosowaniu przepisów stanowiących o majątku, objętym odpowiedzialnością, w tym także o zabezpieczeniu zobowiązania decyduje chwila dochodzenia świadczenia publicznoprawnego. W niniejszej sprawie jest to data uprawomocnienia się decyzji wydanej dnia 18 marca 2010 r. W tym czasie skarżący byli już od wielu lat (od 2002 r.) w związku małżeńskim i pozostawali we wspólności majątkowej. Okoliczności te decydują o zasadności ustanowienia

hipoteki na nieruchomości, będącej ich współwłasnością. Przepisy ustaw mających zastosowanie w niniejszej sprawie (Ord. pod. i u.s.u.s.) nie określają na swój użytek znaczenia majątku odrębnego i wspólnego małżonków, który to majątek wspólny może objąć egzekucja należności z tytułu składek na rzecz ZUS. Mają zatem zastosowanie przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stanowiące o majątkach w związku małżeńskim pozostającym we wspólności majątkowej małżeńskiej (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 22 marca 2007 r., III SA/Wa 3849/06, Lex nr 341341). Majątek odrębny małżonka stanowi jego wyłączną własność, a majątek wspólny małżonków jest współwłasnością łączną. Cechuje się ona tym, że w czasie trwania małżeństwa nie podlegają ani wyodrębnieniu udziały każdego z małżonków (cały majątek wspólny przysługuje w całości zarówno żonie, jak i mężowi), ani majątek wspólny nie może zostać podzielony. Oznacza to jednak, że majątek ten jest także majątkiem tego z małżonków, na którym spoczywa dług publiczny z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. W orzecznictwie zaprezentowano pogląd, że ze względu na konstytucyjną zasadę ochrony własności i możliwości jej ograniczenia tylko drogą ustawową, ustawa jaką jest Ordynacja podatkowa powinna wyraźnie stanowić o rozszerzeniu odpowiedzialności za zobowiązania na majątek wspólny; ustawa właśnie to czyni w powołanych przepisach, wbrew odmiennym twierdzeniom skarżących (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2000 r., III CZP 33/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 55).

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego i w doktrynie jest reprezentowany trafny pogląd, że odpowiedzialność majątkiem osobistym dłużnika oraz majątkiem wspólnym tego dłużnika i jego małżonka z tytułu długu publicznego, takiego jak należności dotyczące składek na ubezpieczenie społeczne jest niezależna od momentu powstania obowiązku publicznego i obejmuje składki na ubezpieczenie społeczne, w zakresie których odpowiedzialność dłużnika wystąpiła przed powstaniem małżeńskiej wspólności majątkowej. Odpowiedzialność ta obejmuje cały majątek dłużnika, tj. wszystkie jego składniki w chwili realizowania odpowiedzialności i nie ma znaczenia, czy składniki te zostały nabyte przed, czy po powstaniu zobowiązania publicznoprawnego (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2004 r., III CZP 33/04, OSNC 2005, nr 3,

poz. 43; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2005 r., V CK 610/04, Lex nr 187094). Nie można zatem przyjąć sposobu rozumowania zaprezentowanego w skardze kasacyjnej i uznać za zasadne zarzutów naruszenia przez zaskarżone postanowienie wskazanych przez skarżących przepisów Ordynacji podatkowej oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wprawdzie skarżący mają rację, że w lepszej sytuacji prawnej w przedmiotowej kwestii od małżonków znajdują się małżonkowie rozwiedzeni, ponieważ rozwiedziony małżonek podatnika odpowiada wprawdzie solidarnie z byłym małżonkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań i to powstałych w czasie trwania wspólności majątkowej, jednakże odpowiedzialność ta jest ograniczona tylko do wartości przypadającego mu udziału w majątku wspólnym. Może to mieć miejsce dlatego, że w wyniku rozwiązania małżeństwa przez rozwód następuje przekształcenie dotychczasowej współwłasności łącznej małżonków we współwłasność w częściach ułamkowych każdego z nich. Ponadto, o takim rozliczeniu stanowi *expressis verbis* art. 110 § 1 Ord. pod., mającej także w tej kwestii zastosowanie do składek na ubezpieczenie społeczne (art. 31 u.s.u.s.). Należy zatem przyjąć, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych dla zabezpieczenia należności z tytułu składek może żądać ustanowienia hipoteki przymusowej na nieruchomości będącej współwłasnością łączną dłużnika i jego małżonka, pozostających we wspólności majątkowej małżeńskiej, także wtedy, gdy należność dotyczy tylko jednego z małżonków i powstała przed zawarciem związku małżeńskiego. To sprawia, że skarga kasacyjna jest niezasadna.

W skardze znalazł się również zarzut naruszenia art. 29 § 2 Ord. pod. W związku z art. 26 Ord. pod. i art. 31 w związku z art. 26 ust. 3, ust. 3a pkt 2 i ust. 4 u.s.u.s. ze względu na błędną wykładnię odnoszącą się do przyjęcia, że w sytuacji zawarcia przez nupturientów, jeszcze przed zawarciem związku małżeńskiego, małżeńskiej umowy majątkowej ustanawiającej rozdzielność majątkową w przyszłym małżeństwie wykluczona byłaby możliwość ustanowienia hipoteki przymusowej na nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego, co do należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne powstałej jeszcze przed zawarciem małżeństwa (mylnie opisanej w pkt drugim zarzutów skargi, jako powstanie małżeńskiej wspólności ustawowej, w okolicznościach, gdy ona by

właśnie na skutek umowy majątkowej nie powstała). Zarzut ten nie został rozważony przez Sąd Najwyższy, jako bezprzedmiotowy dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ Sąd w zaskarżonym postanowieniu nie rozstrzygał na podstawie takiego poglądu prawnego.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną.